OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus ja tietosuoja
Erityisasiantuntija Silja Kantonen

Lausunto

24.10.2023

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Oikeusministeriön asiantuntijalausunto valtioneuvoston selvityksestä eduskunnalle koskien yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 arviointia (E 38/2023 vp)

Yleistä

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selvityksestä eduskunnalle koskien yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 arviointia (E 38/2023 vp). Selvitys liittyy yleisen tietosuoja-asetuksen arviointiin, jonka komissio suorittaa joka neljäs vuosi yleisen tietosuoja-asetuksen 97 artiklan nojalla. Arvioinnissa komissio tarkastelee erityisesti kolmansiin maihin ja kansainvälisiin järjestöihin tehtäviä henkilötietojen siirtoja (asetuksen V luku) sekä jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten välisiä yhteistyö- ja yhdenmukaisuusmekanismeja (asetuksen VII luku) koskevia säännöksiä. Arvioinnissa komission tulee ottaa huomioon Euroopan parlamentilta ja neuvostolta sekä muilta asiaankuuluvilta elimiltä ja muista lähteistä saadut näkemykset ja löydökset.

Komission tulee toimittaa seuraava arviointia koskeva kertomus vuonna 2024. Tähän liittyen EU:n neuvoston tietosuojatyöryhmässä ollaan valmistelemassa neuvoston näkemyksiä yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiskokemuksista. Oikeusministeriö on tästä syystä järjestänyt elokuussa 2023 lau-

suntokierroksen, jossa selvitettiin tietosuoja-asetuksen soveltamiskokemuksia Suomessa. Selvityksessä on muodostettu ennakollisia kantoja neuvoston näkemyksiin vaikuttamiseksi lausuntokierroksella saatu lausuntopalaute huomioiden.

Yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiskokemuksia on kertynyt yli viiden vuoden ajalta. Edellisen arvioinnin jälkeen on toteutettu useita ensimmäisessä arviointiraportissa esiin tuotuja toimenpiteitä. Raportin antamisen jälkeen komissio on esittänyt säädösaloitteita tekoälyyn ja EU:n datastrategiaan liittyen. Lisäksi komissio antoi heinäkuussa 2023 asetusehdotuksen yleistä tietosuoja-asetusta täydentävistä rajatylittävien asioiden käsittelyyn liittyvistä menettelysäännöistä (COM(2023) 348 final). Komissio on toteuttanut monia kansainvälisiin tiedonsiirtoihin liittyviä toimenpiteitä erityisesti tietosuojan riittävyyttä koskevien päätösten osalta. Lisäksi Euroopan tietosuojaneuvosto EDPB on antanut asetuksen soveltamista ja tulkintaa käytännössä ohjaavia ja yhtenäistäviä ohjeita. Oikeusministeriö katsoo, että kyseiset toimenpiteet on huomioitu valtioneuvoston kannassa, jota oikeusministeriö pitää kaikilta osin perusteltuna.

Valtioneuvoston kanta

Oikeusministeriö katsoo valtioneuvoston kannassa esitetyllä tavalla, että vahvalla tietosuojasäänte-lyllä on tärkeä rooli henkilötietojen suojan toteutumisessa ja sisämarkkinoiden tehokkaassa toiminnassa. Yleinen tietosuoja-asetus on pääsääntöisesti onnistunut tavoitteessaan vahvistaa luonnollisten henkilöiden oikeutta henkilötietojen suojaan sekä henkilötietojen vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Arvioinnissa tulisi yleisen tietosuoja-asetuksen 97 artiklassa mainittujen säännösten ohella huomioida myös muita asetuksen soveltamiseen liittyviä kokemuksia. Arvioinnissa tulisi tarkastella yleistä tietosuoja-asetusta myös suhteessa muuhun EU-lainsäädäntöön.

Valtioneuvosto katsoo, että yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta ja toimivuudesta on vielä viiden vuoden soveltamisen jälkeenkin ennenaikaista tehdä pitkälle meneviä päätelmiä. Valtioneuvosto pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että asetuksen soveltamista arvioidaan säännöllisesti EU-tasolla ja että arvioinnin yhteydessä kuullaan kattavasti eri sidosryhmiä ja otetaan asianmukaisesti huomioon Euroopan parlamentin ja EU:n neuvoston näkemykset.

EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön ohella erityisesti EDPB:n ohjeilla ja suosituksilla on tärkeä merkitys yleisen tietosuoja-asetuksen yhtenäisen soveltamis- ja tulkintakäytännön varmistamisessa EU:n alueella. EDPB:n ohjeistukset olisivat hyödyllisiä esimerkiksi anonyymien ja pseudonyymien tietojen, tieteellisen tutkimuksen ja pilvipalveluiden käytön osalta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä lisäksi,

että EDPB antaisi ohjeistusta EU:n digi- ja datatalouttа koskevan sääntelyn soveltamisesta yhdessä yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että kansallisilla lainsäätäjillä on myös jatkossa riittävästi liikkumavaraa henkilötietojen suojaa koskevan kansallisen sääntelyn antamiseen. Lisäksi on tärkeää, että myös alakohtaisessa EU:n lainsäädännössä otetaan asianmukaisesti huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen lainsäätäjälle asettamat vaatimukset ja sen jättämä liikkumavara.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, ettei yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraisi rekisterinpitäjälle, erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille (pk-yritykset), kohtuutonta hallinnollista taakkaa. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisten käytännesääntöjen, sertifiointimekanismien ja vakiosopimuslausekkeiden tehokkaalla hyödyntämisellä voidaan ehkäistä hallinnollisen taakan syntymistä etenkin pk-yrityksille. Myös EDPB:n ja jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten käytännöllisillä ja helposti ymmärrettävillä ohjeilla ja muilla työkaluilla voidaan tukea pk-yrityksiä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että tietosuoja-asetuksen mukaisia mekanismeja tietosuojan takaamiseksi kansainvälisten tiedonsiirtojen yhteydessä voidaan soveltaa tehokkaasti ja yhtenäisesti. Tietosuojan riittävyyttä koskevat päätökset ovat keskeinen väline henkilötietojen siirtämiseksi turvallisesti kolmansiin maihin ja kansainvälisiin organisaatioihin. Siksi on tärkeää, että komissio jatkaa kolmansien maiden tietosuojan tason riittävyyspäätöksiä koskevaa työtään ja arvioi osana tätä työtä direktiivin 95/46/EY nojalla hyväksyttyjä tietosuojan tason riittävyyttä koskevia päätöksiä. Lisäksi on tärkeää arvioida muiden tiedonsiirtomekanismien toimivuutta sekä varmistaa, että niiden käytöstä on tarjolla riittävästi selkeää ja käytännönläheistä ohjeistusta.

Käsittelyn vaihe

Neuvoston näkemysten valmistelua on käsitelty EU:n neuvoston tietosuojatyöryhmässä kolme kertaa. Puheenjohtajavaltio Espanjan tavoitteena on viedä asia Coreperiin 8.11.2023 ja neuvostoon hyväksyttäväksi 4.12.2023 sekä toimittaa neuvoston näkemykset komissiolle vuoden 2024 alkuun mennessä. Komission tavoitteena on julkaista arviointi yleisen tietosuoja-asetuksen arvioinnista kesällä 2024.

Komission tulee arviointia tehdessään ottaa huomioon Euroopan parlamentilta saadut näkemykset ja löydökset. Euroopan parlamentissa vastuuvaliokuntana on kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE). Valiokunta ei ole vielä laatinut näkemyksiään komission tulevaa arviointia varten.